

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceni poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 100 — K, za naročnike v inozemstvu 140 — K letno. Posamezna številka po K 2.—.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 K za vsako peti-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne šte 50 K.

Telefon uredništva št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolne peti-vrste, če se tiska enkrat . . . 2 K — vin. dvakrat . . . 1 K — 50. za nadaljnja uvrčenja od peti-vrste po 60 vin. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravištvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, VII., Celovška cesta 33/1

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklame tije so proste poštne.

Delo in smotri po sprejetju ustave.

Borba med centralizmom in avtonomijo je za enkrat končana. Naš list se je v večih člankih z utemeljevanjem izrekel za centralizem. Zgodovinske tradicije, plemenski separatizem in avtonomistična krinka, pod katero so se ta stremiljenja skrivala, so se morala podvreči višji državi edinstveni ideji, ki zagotavlja državi dober razvoj in eksistenco. Ta ideja je rodila sedanjo ustavo in ureditev te ideje ter zakonita ureditev razmer je glavni namen sedanje ustave.

Temelje podrobnega vzgojnega dela, na katerih naj sloni naša višja nacionalna državna ideja nam določa člen 16. nove ustave, ki se glasi:

»Znanost in umetnost sta svobodni in uživata zaščito in podporo države. Vse učiliški poduk je svoboden. Poduk je državen. V vsej državi sloni poduk na eni in isti osnovi, prilagodevajoč se ljudstvu, kateremu je namenjen. Vse šole morajo dajati moralno vzgojo in razvijati državljansko zavest v duhu narodnega jedinstva in verske strpnosti. Osnovni poduk je državen, občen in obvezen. Verski poduk se daje po želji roditeljev, odnosno varuhov ločeno po veroizpovedanjih ali v soglasju z njihovimi verskimi načeli.

Strokovne šole se odpirajo po potrebah poklica. Državni poduk se daje brez vpisnine, šolnine in drugih taks. V kolikor bodo dopuščene privatne šole in posamezne njihove vrste in pod kakimi pogoji, se odredi z zakonom. Vse ustanove za izobraževanje so pod državnim nadzorom.

Država bo podpirala delo za narodno prosveto. Manjšinam druge rase in jezika se daje osnovni poduk v njihovem materinskem jeziku pod pogoji, ki jih predpiše zakon.

V podrobni izpeljavi tega člena ustave, t. j. v šolski zakonodaji in v vzgojnem delu državnih mas na podlagi šolske zakonodaje in uprave se bo pa šele zrealiziralo pravo pojmovanje sedanega časa in se bo izkazalo, če bo izvedba sedanje ustave srečna.

Dva momenta, ki jih bo moral vsebovati naš program prideta za nas v poštvi, t. j. šolski in stanovski moment.

Ako hočemo korakati z duhom časa, mora biti naš smoter šola, odgovarjajoča socialnemu razvoju človeštva in potom nje preustroj družbe v duhu socialne pravičnosti in v duhu socialnih naziranj na podlagi najdemokracijejših nazorov vede: drugi smoter mora biti odgovarjajoče zadostno gnotno stanje učiteljstva, ki mu ga niso povsem osigurale prejšnje družabne tvorbe, a mu naj ga zagotovi nova, z duhom socialne pravičnosti prepojena družba. To, kar mu ni mogla dati in mu ni pripoznala na dosedanjih temeljih zasnovana družba, naj mu pripozna nova družba na podlagi načela socialne pravičnosti in eksistenčnega prava, odgovarjajočega važnosti socialnega dela in socialni stopnji učiteljstva. To sta temeljna principa, ki jih mora upoštevati na podlagi ustave izdelana šolska zakonodaja in uprava, ako hoče korakati z duhom časa!

Duševno delo in telesno delo se združujeta v pojmu — proletarijat, v kateri poim sodi že po svoji naravi tudi učiteljstvo; **evolucijski preobrat družbe** potem šole in **revolucijski preobrat družbe** potem bojev za obstanek proti izkoriščenju kapitalizmu so le različna **nota k istim smotrom**.

Sedaj se vladajoči individualizem in aristokracija se bo morala umakniti zmagajočim načelom socializma in demokracije in s tem prevarom pride do izpremembe ustave — ko s tem ne bo več ogrožena bodočnost in eksistenca države in ne omanj temelj državne ideje, s katero bo dotlej moral biti prožet — na podlagi sedanje ustave — sleherni naš državljani. Šele nove generacije, vzgojene na podlagi zakonov sedanje ustave, bodo zrele za samoupravno ustavo ki bo sledila sedanji in katero bo narekoval duh modernega časa, duh demokracije.

Stojimo odločno na stališču razvojnega načela: nič ni stalnega, vse se razvija in je dobro le toliko časa, dokler se ne preživi, potem je novo dobro, dokler v razvoju ne propade.

S tem pa ne podiramo sedanje ustave in se držimo našega stališča, ki smo

ga poudarjali še pred sprejetjem centralistične ustave: taka ustava, kakor je sedanja, nam je bila za sedanje razmere neobhodno potrebna! Stojimo na pozitivnem programu kritike in dela na podlagi sedanje ustave in hočemo biti sozidarji zakonitih razmer, ki nam jih bodo dali podrobni zakoni na podstavi določb ustave.

Zelimo čimprej, da se na podlagi člena 16. ustave čimprej izvrši podrobna edinstvena zakonodaja šolstva ter se izvrši enotna zakonita organizacija šolske uprave in stalna organizacija dela za narodno prosveto pod okriljem države, v smislu ustavnih določb.

Urejene razmere bodo šele trdna podlaga našim višjim idealom.

LJUD. POTOČNIK:

Kvalifikacija, službena doba in javno delovanje.

Tovariš A. Fakin pobija v 25. števi »Učit. Tov.« mojo, v članku »Beseda o nastavitvah« zastopano razvrstitev smerne pri naših nameščanjih, trdeč, da gre pri istih pred vsem drugim prednost službeni dobi.

Vedno sem ravnal tako, da sem brez trnoglavoosti zamenjal svoje vsakokratno prepričanje z boljšim, ako me je nasprotnik prepričal, da niso moja, ampak njegova naziranja pravilna: tako bi se tudi sedaj čisto gotovo pridružil oni, zgoraj omenjeni zahtevi tovariša Fakina, ako bi me bil prepričal o pravilnosti svojih trditvev saj gre nam vsem, ki nastopamo v naši javnosti, le za to, kako naj bi se šolske zadeve uredile, da bi se zatrla ogabna korupcija ter prišla na površje pravičnost in demokracija.

Izpregovorimo najprvo besedo o ulogi kvalifikacije in starosti v splošnem.

Kar se zavem, se proti starosti kot taki v spoštovanju iste nistem še prav nikoli pregrešil in poudarjam, da čutim ravno do svojih zaslužnih starejših tovarišev — tudi jaz sam že nisem več ravno mladenič — posebno spoštovanje, toda reči moram, da ne toliko radi golega števila let, kakor zaradi njihovih zaslug. Prav tako pa moram odkrito priznati, da sem vedno čutil do starcev-lenuhov

klinb njihovim letom neko mrznjo; istotako čuti gotovo tudi vsak drug socialno normalno čuteči človek. Vsa ta nagnjenja in apatije izvirajo iz kvalifikacije dotičnih individuvov. Ravno isto trdi pravzaprav tudi tov. Fakin sam, ki pravi v svojem tozadevnem članku, da naj se pri v službi vestnem in točnem ter moralno živečem učiteljstvu v prvi vrsti upošteva službena starost. Tu stavi tovariš član kar kvalifikacijske zadeve kot pogoji za uvaževanje službene dobe in poudarja, da naj bi imela ta prednost pred onimi pogoji, ki isti pravo vrednost šele podele. Ako je stvarnik pogoj stvarstva in dober mizar pogoj dobre omare, potem ne moremo in ne smemo staviti stvarstva za stopnjo višje od stvarnika in ne omare višje nad mizarja.

Dalje stoji kvalifikacija kot vila rojenica pri rojstvu vsakega učitelja, če smem tako imenovati tisti trenutek, v katerem učiteljski postane učitelj. Takrat, ko dotičnik šteje 0 službenih let, je edino ona, ki ga obda z glorio učitelja; ko ta novi učitelj išče prve učiteljske službe, je zopet ona edina njegova zagovornica in ko namerja prve korake v šolski svet, mu je zopet ona edina opora in voditeljica. In zakaj naj bi tedaj učiteljstvo in šolstvo to svojo tolikani zvesto družabnico in neprecenljivo dobrotnico pahnilo z njenega mesta, kojega zavzema takoj iz početka tako pri učiteljstvu, kakor v šolstvu sploh? Tovariš Fakin trdi, da se ima v svrhu pobijanja korupcije umakniti kvalifikacija službeni dobi. Meni se tako postopanje ne zdi pobijanje korupcije, ampak kapitulacija pred njo. Ali je korupcije kriv predmet sam kot tak, namreč kvalifikacija, da bi se njo degradiralo z njenega prvotnega mesta? Ne, ampak osebe! Tu je treba, zastaviti sile morale in poštenosti ter agilnosti! V tem oziru je nekaj že doseženega: — javna kvalifikacija, ki korupcijo na tem polju že prav občutno utesnjuje. Da pa bo sredstvo tim izdatnejše, in uspeh tim popolnejši, predlagam vsem gg. nadzornikom, oziroma vsej šolski javnosti sklep, naj se ta javna kvalifikacija vrši javno ob priiliki nadzorovanja kake šole vpričo vsega učiteljstva, kjer naj svoje predlo-

LISTEK. Izpod Ratitoveca.

Podlonkom je moja šola — za silo. Dobro uro hoda v hrib — gorskim rožam in planinkam skoro že blizu. Gledamo meglice pod seboj, kako lepo plavajo, se dvigujejo in se trgajo po obronkih in pobočjih. Jezimo se na goste veje češenj, ker nam zapirajo pogled v grapo. »Najlenše so grape,« je dejal nekdo, ki je vsled težke bolezni že kraj življenja iskalo z očmi drago mu krasoto gorenskih gor.

Tu nas ne moti nič posvetnega.

Največja posebnost vsakega dne je naša. Ob petih nas zbudi črednik. Trobi in trobi na rog, dokler nima zbrane vse čede. Kmalu nato stopajo krave in kravice solidno in umerjeno globoko pod mojim eknom. Za črednikom prižene ovčar celo povodenj ovac. Nato jo primahajo nastitji s čredo kozlov in kozličkov, ki so na vse zgodaj že razposajeni. Zvonci pojo in »zvoncajo« dokler se glasovi ne izgube. To je promenada!

Izpod robov priplava orel. Ziblje se nad nosno vasjo, obstrni, vrže se na

drevo in preži na glen. Časih ga prepode, ko pobija kričečo perutnino, največkrat pa odnese preplašeno žrtev. To so dogodki!

Pošto, vez kulture dobi Podlonk trikrat na teden. Kaj pove učitelju »Tovariš«?

Zborovanje! To je že Velika nedelja! To vemo učitelji gorjanci, hribovci in podgorci. To ve tudi poštni voz, ki nas je nedavno jemal na kolesa od Zalega loga do Sela. Ednajsti! Srednjeveško se je zibal do Kranja. F. nazaj je šlo slabše. Hudomušneži so trdili, da smo naložili konje na steno.

Mesta imajo mrtvaške šolske sobe. Bele so in resnobne, ko sodni stol. Če ni ženskih rok, niti rož ni kraj črne table. Bilo je dolgočas v deski šoli sredi Kranja. 82 učiteljev in učiteljic nas je bilo zbranih. Utrujeni, le malo obrazov zagorelin. Konec šolskega leta pač! Učiteljem in učencem je zaprt svet ves beli dan, in solnce ne more skozi zidove. Zunaj pa se ponuja dlan božja — polna zdravja in veselja.

Nihče naj ne misli, da pri nas ni kratkočasno. Samo veselje, vse naokoli!

Pozimi so pravili možaki, ki obdelujejo les v bogatih državnih gozdovih jelovce o sledovih volka, o lačnih srnan, ki so prihajale blizu, o smrekah in jelkah, ki imajo tolike lišaje, da vise skoro do tal, ko mogoče brade.

Zdaj poleti pa imajo smreke v Jelovcih toliko medu, da se kar cedi od njih. V travi pod njimi se bleste kapljice, kakor mana božja.

Lepih potov je toliko kakor samo v planinskih krajih. Hoditi moramo navkreber ali navzdol, a podkovani čevlji in palica, to pomaga! Čelo v šolo lezem navkreber. Pozimi so morali večkrat otroci na pomoč, živa palica je imenitna!

Na poti v šolo imamo veliko mravljišče. Otroci opazujejo mravlje s čudovito ljubeznijo. Noben teh otrok, ne bo nikdar razdel mravljinčkom gradu, ali nalašč pohodil črvčka. — Zrak je povsem planinski, da mora dolinski mehek nositi vplnen jopič, če je količjak dežja, dasi smo v drugi polovici junija.

Ob nedeljah hodimo na planino, ki je v razoru med tremi vrhovi Ratitoveca.

Rododendron ima že popie. Planinke se bleste po robovih zametasto zelenkasto. Anemone in encijani so le še redki.

Kmalu poidemo po murke ali murčke, ki »tok h' do l' po diše.«

Tu pa tam se zadere krokar kakor kostrun.

Toliko novega, toliko izrazov, ki jih v ravnini ne poznamo! Kmetiška beseda, kako si lepa, ko se pretakaš po svoje, izven tira predpisanih čitank! S ponosom čutiš bogastvo svojega naroda. »Šole krađejo,« mi je rekla nekoč Vida Jerajeva, ko je bila še učiteljica, »boljše bi bilo, da bi jemale.« In res, treba je, da pridno zapisujemo in zajemamo, da se nam ne izgube bogati zakladi.

Planinci govore malo in s pametjo. »Kaj tevljaš, tevlja!« se kregajo z gostobesednežem.

Njihova civilizacija leži v njih naračvi. Obzirni so in dobri, hvaležni in presrčni. Brez hinavščine, brez predsodka se ozira vate pogled poštenih hribovcev.

Morda že predolgo »tevljam«.

Pridite v gore vsi, ki ste žejni mtru, ljubezni in solnca! Kogar se loti nabožna misel žrtvovati vsaj eno leto tem nedolžnim krajem, naj vé da je taka božja pot lenša od vsake romarske.

Podlonk, meseca junija 1921.

Simončič Ivana. 471.